

Smrtna kazna

Jurjević Škopinić, Mirna

Undergraduate thesis / Završni rad

2021

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Split, Faculty of Catholic Theology / Sveučilište u Splitu, Katolički bogoslovni fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:202:131993>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-08-05**

Repository / Repozitorij:

[Repository of The Catholic Faculty of Theology
University of Split](#)

SVEUČILIŠTE U SPLITU
KATOLIČKO BOGOSLOVNI FAKULTET
PREDDIPLOMSKI TEOLOŠKO-KATEHETSKEI STUDIJ

MIRNA JURJEVIĆ ŠKOPINIĆ

SMRTNA KAZNA

Završni rad

Split, 2021.

SVEUČILIŠTE U SPLITU
KATOLIČKI BOGOSLOVNI FAKULTET
PREDDIPLOMSKI TEOLOŠKO-KATEHETSKE STUDIJE

MIRNA JURJEVIĆ ŠKOPINIĆ

SMRTNA KAZNA

ZAVRŠNI RAD

iz Moralnog bogoslovlja

kod doc. dr. sc. Šimuna Bilokapića

Split, 2021.

SADRŽAJ

Sažetak	1
UVOD	2
1. FENOMEN SMRTNE KAZNE NEKAD I DANAS	4
1.1. Smrtna kazna kroz povijest i načini njezina izvršenja	4
1.2. Statistička slika smrtne kazne u suvremenom društvu	8
1.3. Kazneno pravo Hrvatske i smrtna kazna	11
2. ARGUMENTI „ZA I PROTIV“ SMRTNE KAZNE	14
2.1. Sindrom smrtne kazne	14
2.2. Argumenti za smrtnu kaznu	16
2.3. Argumenti protiv smrtne kazne	18
3. SMRTNA KAZNA I KRŠĆANSTVO	23
3.1. Smrtna kazna u Svetom Pismu	23
3.2. Smrtna kazna u povijesti Crkve	25
3.3. Novi stav Crkve o smrtnoj kazni	27
3.4. Stav papa o smrtnoj kazni	28
ZAKLJUČAK	34
LITERATURA	36
Summary	44

Sažetak

Temeljno pravo svakog čovjeka je pravo na život. To se pravo tijekom povijesti mnogim ljudima uskraćivalo, osobito u slučajevima teških zločina za koje je bila propisana smrtna kazna. Danas u mnogim zajednicama, postoje nesuglasice oko opravdanosti smrtno kazne. Mnogi smatraju da ubojica treba dobit kaznu ekvivalentnu svom zločinu, dok drugi smatraju da država mora naći nove i humanije načine kažnjavanja. Crkveni nauk o smrtnoj kazni tijekom povijesti se mijenjao, ali je danas sasvim jasno da Crkva smatra nedopuštenom smrtnu kaznu zbog bilo kakvih razloga, a vjernike potiče da se aktivnije uključe u promjenu zakonodavstva i angažiraju oko njezina ukidanja.

Pitanje smrtno kazne je aktualno i vrlo složeno pitanje. Rad ćemo stoga podijeliti na tri dijela. U prvom dijelu ćemo obraditi povijest smrtno kazne, načine na koje se izvršavala te prisutnost smrtno kazne u pojedinim državama diljem današnjeg svijeta. U drugom dijelu ćemo nastojati pregledno izložiti stajališta zagovornika i protivnika smrtno kazne. U zadnjem trećem poglavlju iznijet ćemo stav Crkve o smrtnoj kazni tijekom povijesti te stav trojice papa o toj materiji: Ivana Pavla II., Benedikta XVI. i pape Franje.

Ključne riječi: *smrtna kazna, zločin, država, abolicionizam, dostojanstvo ljudskog života, Crkva*

UVOD

Stoljećima se smatralo i dopuštalo da civilne vlasti mogu kazniti smrću krivce, prekršitelje određenih zakona i normi. Tijekom povijesti međutim, osobito tijekom posljednjih stoljeća, malo po malo, javno je mnijenje postajalo sve osjetljivije na to pitanje što je dovelo mnoge države do napuštanja ili barem premišljanja ove barbarske kazne. To ne znači da svi razmišljaju na isti način. Mnogi su i danas, ne isključujući pri tom niti same kršćane, uvjereni barem načelno da je legitimno i moralno opravdano, za nekoga tko je odgovoran za opće dobro, uteći se smrtnoj kazni u situacijama koje bi bile naročito teške.

Ne iznenađuje stoga činjenica da se i danas vrlo često i jednakim intenzitetom postavlja pitanje koliko je zapravo moralno opravdana smrtna kazna i zaslužuju li neki zločinci smrtnu kaznu zbog ubojstva ili nekog drugog teškog zločina na temelju kojeg bi im se moglo suditi na smrt. Dosta država u svijetu favorizira smrtnu kaznu više nego rehabilitaciju zločinca. Ima li država pravo uzeti nečiji život u svoje ruke, pravo koje pripada Bogu kao darovatelju života? Neki smatraju da su zločinci sami krivi što su dobili smrtnu kaznu i da trebaju patiti zbog svojih posljedica, dok drugi smatraju da je ona neučinkovita i okrutna te da krši čovjekovo temeljno pravo, a to je pravo na život. Prisustvom smrtno kazne u zakonu se udaljavamo od dostojanstva ljudskog života. Ako država nekome oduzme život tako što ga osudi na smrtnu kaznu, zar ona ne postaje prekriveni ubojica pod krinkom zakona? Kako u današnjem društvu, tako i u povijesti, od početaka Crkve raspravlja se o prisutnosti i dopuštenosti izvršavanja smrtno kazne. Zbog sve veće borbe raznih organizacija, aktivista, udruga pa i Crkve protiv smrtno kazne, ova tema postaje aktualna i živuća rana društva. Jedan od razloga pisanja ovoga rada je taj što postoji velik broj kršćana koji su protiv pobačaja, za zaštitu prava nevinog nerođenog djeteta, dok s druge strane opravdavaju smrtnu kaznu smatrajući da okrutni zločinac ili serijski ubojica zaslužuje smrt.

Rad je podijeljen u tri poglavlja kroz koja ćemo pokušati prikazati kako se smrtna kazna shvaćala kroz povijest te kako se danas na nju gleda u društvu i Crkvi.

U prvom poglavlju ćemo se pozabaviti smrtnom kaznom tijekom povijesti, u kontekstu različitih civilizacija te ćemo čisto deskriptivnom metodom prezentirati načine na koje se izvršavala smrtna kazna u pojedinim povijesnim razdobljima i društvima. Iznijet ćemo potom statističke podatke vezane uz smrtnu kaznu te samo spomenuti države koje je izričito odbacuju. Na kraju ćemo se pozabaviti kaznenim pravom Hrvatske koja je supotpisnica protokola i konvencije koji se referiraju na smrtnu kaznu.

U drugom poglavlju obradit ćemo i kratko prezentirati temeljne stavove i argumente „za i protiv“ smrtne kazne vodeći uvijek računa i tzv. sindromu smrtne kazne.

U posljednjem trećem poglavlju, nakon što iznesemo stav Svetoga Pisma i promišljanje Tradicije o smrtnoj kazni progovorit ćemo o novim pogledima i stavovima Crkve općenito, a posebno o stavovima triju papa: pape Ivana Pavla II., pape Benedikta XVI. te aktualnog pape Franje.

1. FENOMEN SMRTNE KAZNE NEKAD I DANAS

Kazneno pravo poznaje kazne zatvora, kazne rada za opće dobro, dugotrajne kazne zatvora i smrtnu kaznu.

Smrtna kazna je kazna koja je zakonski uvedena, a izriče je pravosudno tijelo na kraju suđenja. Tako se zakonom uvodi oduzimanje života osobi kojoj je to pravomoćna presuda. Smrtna kazna je najokrutniji oblik kažnjavanja za počinjeni zločin oko koje se uvijek stvarala jedna polemika kako ju opravdati i je li ju moguće uopće opravdati. Velike se rasprave vode o njoj, ali svakako moramo naglasiti da neka zakonodavstva još uvijek provode smrtnu kaznu nasuprot mnogih suvremenih zakonodavstava koja izriču kazne zatvora ili prisilnog rada.¹

Ovo nam pokazuje jednu problematiku koja se veže za kazneno pravo. Upravo zato što nismo složni oko uporabe smrtne kazne, ona postaje tema naših rasprava te njeno prisustvo u zakonu utječe na moralno gledanje te stvarnosti.

1.1. Smrtna kazna kroz povijest i načini njezina izvršenja

Smrtna kazna kroz povijest bila je sastavni dio kaznenog prava te postoje razni oblici i metode kojima se izvršavala. Kroz povijest su to bila kamenovanja, a sada su to električne stolice i injekcije s otrovima. Prvi uspostavljeni zakoni o smrtnoj kazni datiraju još iz sedamnaestog stoljeća prije Krista u Zakoniku Babilonskog kralja Hamurabija.² Kažnjavanje smrću susrećemo ranije u primitivnim društvenim zajednicama.³

¹ Usp. Bartul Marušić, Teorijski prijepori oko opravdavanosti smrtne kazne, *Pravnik*, 50 (2016.) 100, str. 76.

² Babilonski kralj od 1728. pr. Kr. do 1686. pr. Kr. osnivač Babilonskog carstva. Hamurabi. *Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje*. Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2021. Dostupno na: <http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=24290> (Pristupljeno 11.8.2021.)

³ Usp. Rafijunddin Shah, Norms on Capital Punishment, *Asian Journal of Humanities and Social Sciences*, 2 (2014.) 4, str. 118.

Hamurabijev Zakonik⁴ donosi vrlo precizne kaznene zakone o smrtnoj kazni. Naprimjer, ako netko okleveće nekoga dajući lažno svjedočanstvo, biva osuđen na primitivnu nedostojanstvenu smrt. Takvo primitivno gledanje na život i na smrt možemo pripisati sakralnom karakteru dužnosti koju je propisala određena religija ili politička sinekura.⁵

Egipćani su smrtnu kaznu izricali izdajicama države, pobunjenicima protiv države ili onima koji su davali lažna svjedočanstva.⁶ Vješanje, odrubljivanje glave, vađenje utrobe, bacanje osuđenika krokodilima su bili jedni od oblika kazne za ubojicu. Primjerice, suprug žene koja je uhvaćena u preljubu, mogao je odrediti želi li joj smrtnu kaznu ili odrubljivanje nosa dok bi pljačkašima grobnica amputirali dijelove tijela.⁷

U antičkoj Grčkoj, atenski zakonodavac Drakon je ostao zapamćen po svojim strogim zakonima i preuveličanim kaznama. Prema njegovom zakoniku, smrtna kazna se smatrala prikladnom za bilo koje počinjeno zlodjelo.⁸ Obitelj žrtve je mogla odlučivati o kazni okrivljenika, što znači da mu je mogla oduzeti život ili dati oprost. Drakonov zakonik je radio podjele u klasama jer je bio više na strani bogate aristokracije nego na strani zemljoradnika i običnog čovjeka. Drakonov zakonik je ukinuo Solon, samim time i podjele na klase.⁹

⁴ Zakonik Babilonskoga kralja Hamurabija, sastavljen između 1755. i 1750. pr.Kr. glavni izvor babilonskog prava (...) zakonik se sastoji od prologa, dvjesto osamdeset dva članka (formirana u prvom izdanju iz 1902.) i epiloga. U proslavu se Hamurabi veliča kao pravedan kralj koji donosi Zakonik radi uspostave mira i pravednosti, a u epilogu se zaziva kletva bogova protiv onih koji bi Zakonik kršili ili mijenjali. Odredbe Hamurabijeva zakonika slijede sustavno i odnose se na različite prave grane: građansko, bračno i obiteljsko, nasljedno, postupačno, a najviše na kazneno pravo. Hamurabijev Zakonik napisan je na akademskom jeziku klinovim pismom. Mnogobrojni prijepisi i izvodi potvrđuju njegovu dugotrajnu primjenu. Hamurabi. *Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje*. Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2021. Dostupno na: <http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=24290> (Pristupljeno 11.8.2021.)

⁵ Usp. Adalbert Rebić, *Biblijske starine*, KS, Zagreb, 1983., str. 160 – 161.

⁶ Usp. Luka Tomašević, *Crkva i smrtna kazna, Crkva u svijetu* 37 (2002.) 3, str. 281.

⁷ Usp. Joshua J. Mark, *Ancient Egyptian Law*, World History Encyclopedia. Dostupno na: https://www.worldhistory.org/Egyptian_Law/ (Pristupljeno: 6.9.2021.)

⁸ Usp. Tymya Bullard, *History and Experience of the Death Penalty: Is It a Violation of Human Rights?*, *Albany state University Criminal Justice Journal*, 2 (2020.) 1, str. 24.

⁹ Usp. Antonios Loizides, *Draco's Law*, World History Encyclopedia. Dostupno na: https://www.worldhistory.org/Dracos_Law_Code/ (Pristupljeno: 6.9.2021.)

Rimsko pravo¹⁰ govori o smrtnoj kazni u Zakoniku dvanaest ploča. Rimski zakon proširuje smrtnu kaznu na nove zločine kao što su ubojstvo roditelja, krađa tuđe imovine, i preljub. Rimljani su se odvojili od prošlih kultura koje bi patnju zločinca znali udvostručiti. Neke od kazna su bile razapinjavanje, obrublivanje glave, pokapanje živog čovjeka i slično.¹¹ U antičkom Rimu su nam poznate borbe gladijatora u Koloseumu¹² koje se mogu promatrati u vidu smrtne kazne, npr. kažnjavanje državnog neprijatelja, koji nije spreman za borbu, je ekvivalent automatskoj smrti zbog malih šansi za preživljavanje.

Srednji vijek¹³ donosi nove načine pogubljenja koji su ovisili o počinjenom činu, naprimjer, ako je neki zločin manje okrutan onda bi i kazna za takav čin bila manje nasilna. Povorke smrti i pogubljenja su bila središta okupljanja i često nije bilo reda i mira. Zločinom se smatralo vještičarenje i heretizam, a najčešći zločin srednjeg vijeka je bilo ubojstvo za koje se dobivala najstroža kazna.

Sudovi u srednjem vijeku, održavali bi se nekoliko puta na godinu. Sud je imao i porotu koju su birali mještani, a svi su trebali prisustvovati suđenju. Dužnost porote je bila prikupiti dokaze koji bi optuženog osudili ili oslobodili krivnje. Ako bi se nakon suđenja ispostavilo da je optuženi ipak kriv, onda bi se porota dogovorila o odgovarajućoj kazni za zločin koji je počinio.¹⁴ Na sudu su se koristili neki od srednjovjekovnih načina mučenja

¹⁰ Pravni sustav koji je bio na snazi u Rimskoj državi od njezina osnutka (753. pr. Kr.) do smrti istočnorimskog cara Justinijana (565.). Tijekom trinaest stoljeća rimsko pravo razvilo se od prava malog lat. Grada do univerzalnog prava velikoga carstva, koje je pod svojom vlašću imalo najveći dio tada poznatoga svijeta. Temelj za razvoj rimskog prava bili su postavljeni donošenjem Zakonika dvanaest ploča (*Leges duodecim tabularum*, 451/450. pr.Kr.). Rimsko pravo, *Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje*. Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2021. Dostupno na: <http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=52921> (Pristupljeno 11.8.2021.)

¹¹ Usp. Barrington Moore Jr., *Cruel and Unusual Punishment in the Roman Empire and Dynastic China*, *International Journal of Politics, Culture, and Society*, Springer, 14 (2001.) 4, str. 736 – 737.

¹² Usp. https://mariamilani.com/colosseum/colosseum_capital_punishment.htm (Pristupljeno: 29.8.2021.)

¹³ Pojam koji označava razdoblje između antike i novoga vijeka. Isprva je nastao u humanističkoj filologiji (media latinitas) kao oznaka za epohu u razdoblju lat. jezika. Između Konstantina i Karla Velikoga (...) iako danas pojedini povjesničari dovode u pitanje sam smisao uporabe pojma srednjeg vijeka, sve do danas ostaje duboko ukorijenjen u Europskom shvaćanju vremenskih epoha. Srednji vijek . *Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje*. Leksikografski zavod Miroslav Krleža,2021. Dostupno na: <http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=57603> (Pristupljeno 12.8.2021.)

¹⁴Usp. Harry Kalven, Hans Zeisel, *Jury*, *Encyclopedia Britannica*. Dostupno na: <https://www.britannica.com/topic/jury> (Pristupljeno: 1.9.2021.)

kako bi se provjerilo je li optuženik odgovoran za određeni zločin. Jedan od primjera je da se optuženiku dao užareni komad metala u ruke i ukoliko bi mu rana zacijelila unutar tri dana, to bi značilo da je nevin, u protivnom je smatran krivim.¹⁵ Kroz srednji vijek, žene su bile osuđivane na smrtnu kaznu zbog djela kao što su vještice, čedomorstvo, prostitucija.¹⁶

Kroz povijest, oblici smrtne kazne su bili slični mučenju i dugoj agoniji osuđenika. Rimljani su imali najokrutnije oblike smrtne kazne koja se često izvodila odrublivanjem glave, bičevanjem, spaljivanjem i razapinjanjem na križ čime su kažnjenici umirali dugotrajnim mučenjem. Spaljivanje je najčešće bilo određeno za religiozne zločine tijekom inkvizicije u srednjem vijeku.¹⁷

Dolaskom Francuske revolucije 1789. godine na scenu stupa giljotina, koju je proizveo Joseph-Ignace Guillotin. Guillotin je predlagao giljotinu francuskoj vladi zbog brže smrti iako je sam bio protiv smrtne kazne. Smatrao je da druge naprave ljude dodatno muče, dok je giljotina bila brza i učinkovita, a time i humanija. Prije pojave giljotine, glave su se odsijecale mačevima i sjekirama, a takvi načini su često bili i neuspješni i dugotrajni.¹⁸

Jedna od najstarijih metoda pogubljenja je vješanje. Vješanja su bila javna i s mnogo gledatelja. Pogubljenje je bilo javno da bude upozorenje budućim zločincima što ih čeka. Gledatelji su bili građani koji bi ismijavali pogubljene te su smatrali da je tako ostvarena utjeha za one koji su oštećeni u zločinu drugih. Na vješanje je mogao biti osuđen svatko, od sitnog lopova do plemića i zbog bilo kakvog teškog zločina.¹⁹

¹⁵Usp. C N Trueman, *Medieval Law And Order*, The History Learning. Dostupno na: <https://www.historylearningsite.co.uk/medieval-england/medieval-law-and-order/> (Pristupljeno 8.9.2021.)

¹⁶ Usp. Xavier Rousseaux, *Crime, Justice and Society in Medieval and Early Modern Times: Thirty Years of Crime and Criminal Justice History*, *Librairie Droz* 1 (1997.) 1, str. 97.

¹⁷ Usp. Luka Tomašević, *Crkva i smrtna kazna*, str. 282.

¹⁸ Usp. Evan Andrews, *8 Things You May Not Know About the Guillotine*, History. Dostupno na: <https://www.history.com/news/8-things-you-may-not-know-about-the-guillotine> (Pristupljeno:11.8.2021)

¹⁹ Usp. <https://www.history.co.uk/shows/britains-bloodiest-dynasty/execution-in-the-middle-ages> (Pristupljeno: 9.9.2021.)

Smrtnu kaznu danas obilježava ono što zagovornici nazivaju njenim humanijim i modernijim pristupom izvršenja. Tako danas imamo smrtonosne injekcije, električnu stolicu, plinsku komoru, itd. Plinska komora je najsloženija, najskuplja i vrlo opasna kazna koja se zbog svoje povijesti smatra najmanje humanom. Pojavila su se i nova nastojanja da se zatvorenici kazne streljačkim vodom gdje se vojnicima savjetuje da pucaju u tijelo, a ne u glavu, jer se to smatra humanijom smrću.²⁰

1.2. Statistička slika smrtne kazne u suvremenom društvu

U moderno doba, smrtna kazna sve više izlazi iz metoda kažnjavanja i sve više država je je ukinulo. „106 država dokinulo je smrtnu kaznu, bilo legalno, bilo praktično (i u Hrvatskoj ne postoji), 14 država je ima samo za izvanredne (najčešće ratne slučajeve - izdaja, dezerterstvo), 26 država je nije primijenilo već nekoliko desetaka godina, dok 89 država još uvijek ima smrtnu kaznu u svojim zakonima. Značajna je činjenica da je 1985. godine 35 država dokinulo smrtnu kaznu za sve zločine, dok su je u istome razdoblju 4 države bile dokinule, pa opet uvele (Nepal, Gambija, Papua Nova Gvineja i Filipini)”²¹.

Situacija se u posljednjih tridesetak godina prilično promijenila pa prema zadnjim podacima, koje nam donosi Amnesty International iz 2018., u više od dvije trećine zemalja u svijetu su ukinute smrtne kazne u zakonu ili praksi. Prema njihovim podacima, broj država u kojima je dokinuta smrtna kazna za sve zločine – 106; dokinuta smrtna kazna za obične zločine – 8; dokinuta smrtna kazna u praksi – 28; ukupna dokinuta smrtna kazna u zakonu ili praksi – 142; zadržana smrtna kazna – 56.²²

U 2016. godini zabilježeno je minimalno 1.032 pogubljenja u 23 države. Najviše smaknuća imamo u Kini, Iranu, Saudijskoj Arabiji, Iraku i Pakistanu. Javna pogubljenja su

²⁰ Usp. <https://deathpenaltyinfo.org/executions/methods-of-execution/description-of-each-method> (Pristupljeno: 29.8.2021)

²¹ Usp. Luka Tomašević, Crkva i smrtna kazna, str. 283 – 284.

²² Usp. <https://www.amnesty.org/en/documents/act50/6665/2017/en/> (Pristupljeno: 27.8.2021.)

izvršena u Iranu i Sjevernoj Koreji, najmanje 33 slučaja. Po prvi puta od 2006. godine SAD nije jedna od vodećih zemalja po smaknuću. U odnosu na 1997., dvostruko se smanjio broj zemalja koje provodu smaknuće. 141 država u svijetu je ukinula zakon i praksu smrtno kazne. Zabilježeno je 3.117 smrtni kazna u 55 zemalja što je porast u odnosu na 2015. Osuđenika koji čekaju na smrtnu kaznu u SAD-u ima 2.832. Bjelorusija je nastavila s pogubljenjima nakon što 17 mjeseci nisu nikoga smaknuli. Sjeverna Afrika i Bliski istok bilježe smanjenje za 28% u odnosu na 2015. godinu s 1.196 na 856. Do kraja 2016. godine zabilježeno je 18.848 smrtnih kazna, a metode koje su korištene bile su vješanje, strijeljanje, smrtonosna injekcija.²³ Amnesty International 2017. godine se pridružuje Svjetskoj koaliciji protiv smrtno kazne. Pozivaju sve one institucije koje se bore protiv smrtno kazne, aktiviste, abolicionističke udruge, da rade na buđenju svijesti o uporabi smrtno kazne. Pozivaju sve države da potpuno ukinu smrtnu kaznu.²⁴

U 2017. godini dogodio se pad smaknuća s obzirom na 2016. godinu od 4% s 1.032 pogubljenja na 993. Podatke koji su vezani za Kinu ne znamo jer su ti podaci čuvani kao državna stvar, no vjeruje se da postoji velik broj pogubljenja smrtnom kaznom. Metode koje su najčešće korištene su odrubljivanje glave te vješanje u Islamskim zemljama: Afganistanu, Pakistanu, Palestini, Irak i Iran. Najmanje 21.919 ljudi diljem svijeta je osuđeno na smrtnu kaznu krajem 2017 godine.²⁵

U 2018. godini zabilježeno je minimalno 690 pogubljenja u 20 zemalja, smanjenje od 31% u odnosu na 2017. godinu. Kina i dalje ne otkriva svoj broj izvršenja smrtnih kazni. U Iranu je osuđeno na smrtnu kaznu sedam osoba zbog maloljetničkih zločina. Zbog zločina s drogom, osuđeno je 226 osoba na smrtnu kaznu u 14 zemalja. Osim uobičajenih metoda, u Iranu su izrečene dvije smrtno kazne kamenovanjem. Zabilježen je pad smaknuća na Bliskom istoku i sjevernoj Africi za 41%. U Bjelorusiji su zabilježena 4

²³ Usp. <https://www.amnesty.org/en/latest/news/2017/04/death-penalty-2016-facts-and-figures/> (Pristupljeno: 27.8.2021.)

²⁴ Usp. <https://www.amnesty.org/en/documents/act50/7175/2017/en/> (Pristupljeno:27.8.2021.)

²⁵ Usp. <https://www.amnesty.org/en/documents/act50/7955/2018/en/> (Pristupljeno:27.8.2021.)

pogubljenja, što su i ujedno jedini slučajevi u Europi. Broj osuđenih na smrtu kaznu u SAD-u se povećao s obzirom na 2017. godinu. Nebraska je nakon više od 11 godina izvela prvo smaknuće. Japan je podigao broj slučajeva smaknuća s 4 na 15 zbog osuđivanja ljudi odgovornih za napad otrovom Sarin unutar podzemne željeznice u Tokiju. 106 zemalja je ukinulo zakonsku smrtu kaznu, a više od dvije trećine zemalja su ukinule smrtu kaznu u praksi. Najmanje 19.336 ljudi bilo je globalno osuđeno na smrt krajem 2018.²⁶

U 2019. godini, Kina je vodeća država po izvršenju smrtne kazne. Izuzimajući Kinu, 86% izvršenih smrtnih kazni se dogodilo u četiri Islamske zemlje: Iran, Saudijska Arabija, Irak i Egipat. U Americi imamo 22 slučaja smaknuća i 35 smrtnih kazni što je smanjenje u odnosu na 2018. godinu. Najviše pogubljenja se dogodilo u Teksasu, dok je Missouri izveo jedno pogubljenje, a Nebraska i Ohio nisu imali ni jedan slučaj za razliku od 2018. Kalifornija, koja je imala najveću populaciju osuđenika na smrt, je uspostavila službeni moratorij na pogubljenje, dok je New Hampshire ukinuo smrtu kaznu za sve zločine. Bjelorusija je smanjila broj pogubljenja na dva slučaja u odnosu na prethodnu godinu. U Japanu je vidljiv pad pogubljenja s 15 na 3. Bliski istok i sjeverna Afrika bilježe porast pogubljenja s 501 na 579 u odnosu na 2018. 106 zemalja je ukinulo zakonsku smrtu kaznu za sve zločine, a 142 zemlje su ukinule smrtu kaznu u zakonu ili praksi. Najmanje 26.604 osobe bile su globalno osuđene na smrt krajem 2019.²⁷

U 2020. godini je zabilježeno 483 pogubljenja u 18 zemalja, što je pad 26% u odnosu na 2019. godinu. Većina tih pogubljenja se dogodila u Kini i Islamskim zemljama. Zabilježeno je najmanje 28.567 osoba osuđeno na smrtu kaznu u 2020. godini, a metode koje su se koristile su bile odrubljivanje glave, električna stolica, vješanje, smrtonosna injekcija. U Europi i središnjoj Aziji nije u 2020. godini izrečena niti jedna smrtu kazna. Broj smrtnih kazna u SAD-u je smanjen s 22 na 17. U odnosu na 2019. godinu, dogodio se

²⁶ Usp. <https://www.amnesty.org/en/latest/news/2019/04/death-penalty-facts-and-figures-2018/> (Pristupljeno 27.8.2021.)

²⁷Usp. <https://www.amnesty.org/en/latest/news/2020/04/death-penalty-in-2019-facts-and-figures/> (Pristupljeno: 27.8.2021.)

pad od 36% u svijetu, s 2.307 na 1.477 smrtnih kazni. Krajem 2020. godine bilo je poznato da je najmanje 28.567 ljudi osuđeno na smrt.²⁸

Zbog rasta pandemije korona virusa u prošloj godini, bilježi se povijesno mali broj izvršenih smrtnih kazna. Razlog k tomu je što sporovi nisu imali mogućnost održavanja radi pandemije te zatvorenicima nisu bili omogućeni posjeti od strane odvjetnika. Neke države, kao što je Colorado, zbog novonastale situacije u Americi su ukinule smrtnu kaznu. Dugi niz godina nepravdnost i nejednakost vezane uz smrtnu kaznu nisu dolazile u središte pozornosti, što se promijenilo zbog pandemije i rastućeg rasizma koji su preispitali sve strukture pa tako i smrtnu kaznu.²⁹

Vidimo da situacija sa smrtnom kaznom ne jenjava, zemlje diljem svijeta i dalje osuđuju optuženike na tu najstrožu i nehumanu kaznu. Zatvorenici provode godine čekajući izvršenje, a metode su u nekim zemljama slične srednjovjekovnim. Može se vidjeti, prema podacima gore navedenim, da se u zadnjih pet godina događa trend pada zbog rasta borbe protiv smrtne kazne. Ljudska svijest o smrtnoj kazni se podiže te društvo više nije sklono barbarskim metodama kažnjavanja.

1.3. Kazneno pravo Hrvatske i smrtna kazna

Hrvatsko pravo u povijesti je bilo običajno pravo, propisi koji nisu bili zapisani do dolaska pisanih izvora zakona kao što je Vinodolski zakonik.³⁰ Ponajviše utjecaja u povijesti prava u Hrvatskoj imala je Katolička Crkva, čiji se utjecaj opisuje kao „pozitivan jer je kanonsko pravo posvetilo posebnu pozornost pitanju subjektivnog odnosa počinitelja

²⁸ Usp. <https://www.amnesty.org/en/latest/news/2021/04/death-penalty-in-2020-facts-and-figures-2/> (Pristupljeno: 27.8.2020.)

²⁹ Usp. <https://deathpenaltyinfo.org/facts-and-research/dpic-reports/dpic-year-end-reports/the-death-penalty-in-2020-year-end-report> (Pristupljeno: 28.8.2021)

³⁰ Zbornik pretežito običajnog prava vinodolskih općina. (...) Donesen 1288. godine te sadrži norme različitih pravnih grana (...) Pisan je glagoljicom u drugoj polovici 16.st. Vinodolski zakonik. *Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje*. Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2021. Dostupno na: <http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=64732> (Pristupljeno: 12.8.2021.)

prema djelu i na taj način pospješilo afirmaciju načela krivnje, a ukazivanje na popravljanje kao svrhu kazne pridonijelo je prevladavanju shvaćanja kao mjere koja služi isključivo zastrašivanju.³¹

Hrvatska je svoj Ustav donijela 22. XII. 1990. godine, koji se ujedno naziva i „Božićni ustav“ gdje je u članku 21. određeno da „Svako ljudsko biće ima pravo na život“³² i „U Republici Hrvatskoj nema smrtne kazne“³³. Članak 46. Kaznenoga zakona propisuje da „kazna dugotrajnog zatvora ne može bit kraća od dvadeset i jedne niti dulja od četrdeset godina.“³⁴ Dok taj isti članak u stavku 2. govori „iznimno, za kaznena djela počinjena u stjecađu pod uvjetima propisanim ovim Zakonom jedinstvena kazna dugotrajnog zatvora može se izreći trajanju od pedeset godina.“³⁵ Iz čega proizlazi da u suvremenoj Hrvatskoj ne postoji smrtna kazna već dugotrajna zatvorska kazna.

Pokret Abolicionizam iz Amerike dolazi na obale naše domovine te Hrvatska pristupa pokretu potpisujući Protokol br. 6 koji je Europa potpisala 1983. godine, a Hrvatska 1996. godine. Hrvatska je supotpisnica i Protokola br. 13 koji je potpisala 2002. godine. U tim Protokolima se navodi da nema smrtne kazne čak ni i u slučaju ratne pogibelji.

Članak 13. Ženevske konvencije o postupanju s ratnim zarobljenicima, od 12. kolovoza 1949. govori kako se prema zarobljenicima mora postupati humano. Tko god dovede u pitanje život nekoga od zarobljenika smatra se povredom Ženevske konvencije.

³¹ Petar Novoselec- Igor Bojanić, *Opći dio kaznenog prava*, Pravni fakultet Sveučilište u Zagrebu, Zagreb, 2013., str. 32-33.

³² *Ustav Republike Hrvatske*, pročišćen tekst, Narodne novine broj 56/90., 135/97., 113/00., 28/01., 76/10. i 5/14., članak 21., 3. Zaštita ljudskih prava i temeljnih sloboda https://www.usud.hr/sites/default/files/dokumenti/Redakcijski_procisecen_tekst_Ustava_Republike_Hrvatske_Ustav_ni_sud_Republike_Hrvatske_15_sijecnja_2014.pdf (Pristupljeno 3.9.2021)

³³ *Isto.*

³⁴ *Kazneni zakon*, pročišćeni tekst zakona, Narodne novine 125/11, 144/12, 56/15, 61/15, 101/17, 118/18, 126/19, 84/21., članak 46., stavak 1, 4. Kazne. Dostupno na: <https://www.zakon.hr/z/98/Kazneni-zakon> (Pristupljeno 3.9.2021.)

³⁵ *Isto.* stavak 2.

Ratni zarobljenici se mogu štititi od bilo kakve izvanjske sile.³⁶ Sve potpisnice ovih Protokola i Konvencije poštuju dostojanstvo osobe i zatvaraju svaku mogućnost za kažnjavanje smrtnom kaznom.

³⁶ Usp. <http://www.institut-genocid.unsa.ba/pdf/ZENEVSKA%20KONVENCIJA%20III.pdf> (Pristupljeno: 3.9.2021.)

2. ARGUMENTI „ZA I PROTIV“ SMRTNE KAZNE

2.1. Sindrom smrtne kazne

Fenomen ili sindrom smrtne kazne je situacija u kojoj se nalazi zatvorenik koji zbog stjecaja okolnosti prolazi kroz teška psihička mučenja. Zbog mogućnosti žalbi i odgoda, zatvorenik ostaje u samici sve dok se kazna ne izvrši. Osim što su zatvorenici u lošem fizičkom stanju, psihičko stanje im je još gore. Razlog tome je neizvjesnost odnosno neznanje kada će kazna biti izvršena gdje zatvorenici osjećaju ogromnu anksioznost i tjeskobu.³⁷

Jedan od razloga zbog kojih je smrtna kazna nehumana je taj što zatvorenici znaju čekati dugi niz godina na njeno izvršenje. Odgode nastaju zbog brojnih žalbi na koje osuđenici imaju pravo nadajući se da će neka država ukinuti smrtnu kaznu u međuvremenu. Zatvorenici iskorištavaju sve mogućnosti žalbe što nakraju odugovlači vrijeme izvršavanja kazne te time povećava neizvjesnost. Zatvorenici osuđeni na smrtnu kaznu se nalaze u posebnom prostoru, odvojenom od drugih zatvorenika, gdje važe stroža pravila. Za njihovo mentalno zdravlje nitko ne brine s obzirom da nisu u kontaktu s drugim osobama. Jedino o čemu razmišljaju je njihov zločin koji ih je doveo do situacije u kojoj se nalaze. Sve ovo se može gledati u vidu kršenja ljudskih prava.³⁸

Slučaj Michaela Rossa, osuđenog serijskoga ubojice i silovatelja je jedan od najpoznatijih slučajeva kod istraživanja sindroma smrtne kazne. Nakon žalbi i odgoda koje su trajale desetljećima, prihvatio je činjenicu da će nakraju svakako biti pogubljen. Njegovi su odvjetnici bili iznenađeni odlukom te nisu bili sigurni je li uzrok njegov zdrav razum ili uvjeti koje je proživljavao koji su u njemu stvorili psihičku nestabilnost da jednostavno

³⁷ Usp. Samira Lindsey, *Death Row Syndrome: A Novel Argument to Defend the Mentally Ill Facing Execution*, Monash Law Students' Society. Dostupno na: <https://www.monashlss.com/post/death-row-syndrome-a-novel-argument-to-defend-the-mentally-ill-facing-execution> (Pristupljeno: 28.8.2021.)

³⁸ Usp. Patick Hudson, Does the Death Row Phenomenon Violate a Prisoner's Human Right under International Law?, *EJIL* 11 (2000.), 4, str. 835 – 836.

želi odustati. Nekoliko puta u zatvoru je pokušao počiniti samoubojstvo, jer je želio okončati neizvjesnost. Nakon niza pokušaja njegovih odvjetnika da naprave još jednu odgodu kako bi se ustvrdilo njegovo mentalno stanje, sud nije uvažio odgodu i na kraju je bio pogubljen 2015. godine u Americi.³⁹

Moramo razumjeti situaciju u kojoj se nalaze zatvorenici. Priprema ih se na smrt tako što im se stalno ponavlja vrijeme kada će biti pogubljeni što u njima stvara ogromnu tjeskobu. Zatvorenici se nalaze u situaciji da su u jednom trenu spremni umrijeti, ali u drugom se nadaju da se izvršenje smrtne kazne ipak neće dogoditi. Upravo zbog tih posljedica na ljudski karakter, u Americi, ali i u svijetu, su lažna pogubljenja bila rasprostranjen oblik psihološkog mučenja.

Sindrom smrtne kazne nastaje kroz cijeli život koji zatvorenici žive dok postupak žalbi traje. Kroz to vrijeme se nalaze u malom i tamnom prostoru u kojem provode 23 sata dnevno. Mnogi od njih polude, vode razgovore sami sa sobom, a često i pokušavaju izvršiti samoubojstvo kako bi prekinuli agoniju. Upravo iz tih razloga se događa da osuđenici traže da se smrtna kazna izvrši što je prije moguće jer ne mogu podnijeti te uvjete.⁴⁰

Obitelj osuđenika se isto mora nositi s teškim posljedicama njegovog mentalnog stanja. Oni često osjećaju sram radi kojeg ne mogu tražiti pomoć za sebe jer se boje osuda od strane društva. Često u takvim obiteljima vlada visok postotak depresije i simptomi PTSP-a.⁴¹

Suočeni s izoliranim uvjetima, bespomoćnošću, očajem i tjeskobom, čekajući da umru godinama, mnogi zatvorenici preuzimaju kontrolu tako što odustaju od svojih zakonskih žalbi. Mentalno bolesnim osuđenicima na smrt su uvjeti još gori zbog pogrešnog

³⁹ Usp. <https://deathpenaltyinfo.org/stories/the-michael-ross-case-and-death-row-syndrome> (Pristupljeno: 28.8.2021)

⁴⁰ Usp. Esther Inglis-Arkell, *The Rare Psychological Disorder That Only Affects Death Row Inmates*. Dostupno na: <https://gizmodo.com/the-rare-psychological-disorder-that-only-affects-death-1650893993> (Pristupljeno: 28.08.2021.).

⁴¹ Usp. <https://deathpenaltyinfo.org/news/report-addresses-death-row-family-members-barriers-to-mental-health-care> (Pristupljeno: 28.8.2021.)

pristupa liječenju koji je često površan, nepravilan i obično se provodi kroz rešetke na vratima zatvorenikove ćelije.⁴² Većina zatvorenika nakon nekoliko godina počinju sporije govoriti i krivo izgovaraju riječi čemu je uzrok izoliranje i nepostojanje socijalnog kontakta s drugim ljudima. Postavlja se pitanje što se može promijeniti, bi li humaniji uvjeti i veće ćelije u zatvoru promijenili činjenicu da osoba koja je osuđena na smrt bude smatrana ljudskim bićem, a ne životinjom. Ovdje se otvara novi set pitanja, zaslužuju li osuđenici takve uvjete i koliko smrtna kazna ima ispravnih razloga za provedbu, a koliko ima razloga za njeno ukidanje.

2.2. Argumenti za smrtnu kaznu

Pristalice smrtne kazne smatraju da ubojice zaslužuju prikladnu kaznu, odnosno, kažu da je to pravda. Oni smatraju da prošlost ima određenu težinu neovisno o potencijalnoj budućnosti, točnije, ne smatraju pravim pitanjem što će smrtna kazna dobro donijet nego koje zlo se dogodilo u prošlosti. „Apsolutne teorije kazne podržavaju odmazdu, kaznu oslobođenu učinaka i ciljeva u budućnosti. Cilj je da se anulira kazneno djelo. Odmazda ipak nije isto što i osveta. Osveta je nekontrolirana reakcija nošena mržnjom (oslobađanje potisnute energije kojoj je strana svaka razmjernost). Nije opravdana kao kazna niti „krvna osveta“ jer izaziva protuakciju i stvara začarani krug radnji. Odmazda je pak racionalna mjera kojom se želi ostvariti pravednost i razmjernost po starom načelu taliona.“⁴³

Zagovornici smrtne kazne smatraju da ljudi koji su oduzeli drugoj osobi život, zaslužuju da se njihov život oduzme na temelju retribucije. Mišljenja su da bilo kakva druga kazna osim smrtne kazne nije dovoljno dobra za nečiji zločin. Time pokušavaju izraziti želju žrtvine obitelji i građana koji poštuju zakone za prikladnim kažnjavanjem zločinaca. Poprilično veliki broj pristalica smrtne kazne smatra da netko neće počinuti

⁴² Usp. <https://www.aclu.org/files/assets/deathbeforedying-report.pdf> (Pristupljeno: 28.8.202.)

⁴³ Bartul Marušić, Teorijski prijepori o opravdanosti smrtne kazne, str. 79.

ubojstvo ako zna da ga ne čeka kazna zatvora već smrtna kazna.⁴⁴ Tako imamo primjer u Americi gdje je odlukom vrhovnog suda, Troy Gregga protiv Georgie, odlučeno da za njegov zločin ubojstva, smrtna kazna nije okrutna i neuobičajena kazna. Smatraju da smrtna kazna ima učinke odvraćanja od činjenja teških zločina.⁴⁵ Ne postoji jasna statistika da smrtna kazna odvraća od činjenja užasnih zločina, međutim „smrtnu kaznu stoga zadržavaju iz straha da bi, ako nakon ukidanja smrtne kazne dođe do povećanja zločina, mogli za to platiti političku cijenu. Također, lakše se prikazivati kao odlučan borac protiv zločina zadržavanjem smrtne kazne nego mukotrpnim usavršavanjem kaznenopravnog sustava i njegove učinkovitosti.“⁴⁶ Mada se mnogi zagovornici pozivaju na to da će obitelji žrtava dobiti zadovoljstvo, ipak s gubitkom svoje voljene osobe će se morati nositi cijeli život.⁴⁷ „U obiteljskom kontekstu često dolazi do razdora između članova obitelji koji smrtnu kaznu žele ili ne žele.“⁴⁸ Smrtna kazna, da bi bila funkcionalna, mora biti pravedno pridijeljena, odnosno, mora biti korištena samo u slučajevima teških zločina. „Važno je sagledati je li smrtna kazna uzeta kao najteža pa ujedno i najokrutnija s ciljem da najviše pogodi počinitelja (ali uzgredno i njegovu obitelj što nije u skladu s pravdom!).“⁴⁹ Među onima koji podržavaju smrtnu kaznu 2003. godine u Americi, 37% ljudi se drži načela „oko za oko“ te smatraju da je to pravedna kazna za ubojstvo. 13% je reklo da podržavaju smrtnu kaznu zato što su zločinci to zaslužili, a 3% jer je to prava kazna za zločin ubojstva. Mnogi su se još složili da državu to čuva od velikih izdavanja te da je jeftinije od dugotrajnog zatvora, a 11% ljudi se složilo da daju primjer drugima.⁵⁰

⁴⁴ Usp. Roger Hood, Capital punishment. Encyclopedia Britannica. Dostupno na: <https://www.britannica.com/topic/capital-punishment/Capital-punishment-in-the-early-21st-century> (Pristupljeno: 28.8.2021.)

⁴⁵ Usp. National Research Council, *Deterrence and the Death Penalty*, Washington, DC: The National Academies Press 2012., str. 9 – 10.

⁴⁶ Ivan Šimonović, Zašto je važna borba protiv smrtne kazne?, *Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu* 70 (2020) 2 – 3, str. 226

⁴⁷ Usp. Tom Head, *5 Arguments in Favor of the Death Penalty*, ThoughtCo. Dostupno na: <https://www.thoughtco.com/arguments-for-the-death-penalty-721136> (Pristupljeno: 28.8.2021.)

⁴⁸ Ivan Šimonović, Zašto je važna borba protiv smrtne kazne?, str. 227.

⁴⁹ Bartul Marušić, Teorijski prijevori o opravdanosti smrtne kazne, str. 92.

⁵⁰ Usp. Barry Latzer, *Death Penalty Cases: Leading U.S. Supreme Court Cases on Capital Punishment*, Butterworth-Heinemann, New York, 2010., str. 422.

Smrtna kazna bi dobila veću potporu kada bi postojala sto postotna sigurnost da osuđena osoba nije nevinna.⁵¹ Međutim, takva sigurnost je nemoguća, ali oni smatraju da je to cijena koja se mora platiti kako u budućnosti ne bi bili izgubljeni drugi životi. Iako je zastupljena u dosta država, smrtna kazna ima jako puno negativnih strana koje ćemo obrađivati u sljedećem poglavlju.

2.3. Argumenti protiv smrtne kazne

Glavni motiv bilo kakve kazne je sprječavanje zločina i rehabilitacija osuđenika, međutim, smrtna kazna ne ispunjava nijednu od tih uloga. Znanost nema dokaza da smrtna kazna zapravo sprječava zločin kod drugih mogućih počinitelja, a to je utemeljeno na podacima da države, koje su ukinule smrtnu kaznu, nemaju veću količinu kriminala naspram onih gdje se smrtna kazna još izvršava.⁵² Time je pobijena jedna od glavnih zadaća izvršavanja kazne. „Postojanje smrtne kazne ne umanjuje baš organizirani kriminal protiv kojega se treba boriti drugim sredstvima, tj. napadima na ekonomski interes organizatora kriminala. Ni recidivnost ni privatna osveta nisu dovoljan razlog za donošenje smrtne kazne, jer zločince treba socijalno preodgajati, pomagati im kad iziđu iz zatvora i usmjeravati ih na ispravan život u društvu.“⁵³

Također, moramo uzeti u obzir da je pravosuđe sklono pogreškama te da se često znaju ljudi pogrešno osuditi. Često nailazimo na primjere gdje se ljude nakon nekoliko godina oslobađa radi pogrešne osude te se ispostavi da su bili nevini. Što kada čovjeka pogrešno osudimo na smrt? To nije greška koja se može nakon desetak godina ispraviti. Zato je bitno uzeti u obzir da pravosuđe nije nepogrešivo već da su greške moguće pa čak i u dodjeljivanju pravde. „Prvi nevino osuđeni na smrt, a zatim oslobođen na temelju

⁵¹ Usp. United Nation Office of the High Commissioner of Human Rights, *Moving Away from the Death Penalty: Arguments, Trends and Perspectives*, New York, 2014., str. 78.

⁵² Usp. Diana L. Falco, Tina L. Freiburger, Public opinion and the death penalty: A qualitative Approach, *The Qualitative Report*, 16 (2011.) 3, str. 846.

⁵³ Luka Tomašević, *Crkva i smrtna kazna*, str. 285.

analize DNK-a bio je Kirk Noble Bloodsworth 1993. godine. Dvadeset trogodišnji bivši marinac osuđen je za silovanje i ubojstvo djevojčice na temelju lažne dojave i pogrešne identifikacije od strane više svjedoka. Oslobođen je samo zahvaljujući tome što je prvostupanjski sudac, premda su službeno trebali biti uništeni, ipak sačuvao uzorke forenzičkog materijala koji su mogli biti podvrgnuti naknadnoj analizi. Nakon Kirka u SAD-u je još najmanje 129 na smrt osuđenih oslobođeno na temelju rezultata analize DNK-a.⁵⁴

Glavni razlozi ukidanja smrtne kazne su okrutnost i nemoralnost jer tko državi daje pravo da oduzima čovjeku život? „Uostalom, da je smrtna kazna i opravdana zbog zaštite budućih nevinih života, opet je pitanje kako se jedan život može matematički uspoređivati s više života.“⁵⁵

Među predstavnicima zakona vlada mišljenje kako smrtna kazna ne odvraća od ubojstva već se to može učiniti kroz druge konkretnije metode kao što su povećanje broja policajaca, suzbijanje narkotika, prikladnije kazne za zločine i slično.⁵⁶

Bitno je i uočiti karakteristike osuđenika kojima je presuđena smrtna kazna. Često osuđenici dolaze iz siromašnijih krajeva kao i rasnih manjina. Siromašni optuženik neće imati dovoljno novaca da angažira skupog i dobrog odvjetnika već to bude od države dan odvjetnik. U tim slučajevima je znatno veća mogućnost osuđivanja na smrtnu kaznu jer dodijeljena obrana, koja brani osuđenika, se ne trudi dovoljno dobro da ga ne osude na smrtnu kaznu. Također, postoji rasna diskriminacija prema osuđenicima pa je lako doći do strože kazne ukoliko optuženik pripada nekoj rasnoj manjini. SAD ima velikih problema sa većim postotkom Afroamerikanaca koji su osuđeni na smrtnu kaznu nego bijelaca.

⁵⁴ Ivan Šimonović, *Zašto je važna borba protiv smrtne kazne?*, str. 220.

⁵⁵ Bartul Marušić, *Teorijski prijevori o opravdanosti smrtne kazne*, str. 87.

⁵⁶ Usp. Ted Gottfried, *The Death Penalty: Justice Or Legalized Murder?*, Twenty-First Century Books, Connecticut, 2002., str. 51

Općenito ako Afroamerikanac ubije bijelca prije će dobiti smrtnu kaznu nego ako bijelac ubije Afroamerikanca.⁵⁷

Sustav često zakaže. Nekad država zbog krize nije u mogućnosti dati dobre odvjetnike ili priskrbiti odvjetnike uopće. Zbog toga ljudi koji su osuđeni na smrtnu kaznu postaju očajni jer znaju svoje datume smrti, a njihove slučajeve nitko još nije otvorio niti ih je preispitao.⁵⁸

Veliki broj optužitelja često vidi mogućnost za vlastitu samopromociju. Kod teških slučajeva gdje društvo zahtjeva veliku kaznu, otvara se prostor gdje optužitelj može ciljati na smrtnu kaznu kako bi zadovoljio društvo i time ostvario „bodove“ kod kandidiranja za neke veće funkcije. Kod takvih slučajeva, često se zna zaboraviti pravda i dokazi te se pada pod veliki utjecaj javnosti što može imati velike i ozbiljne posljedice na presudu.

Mentalne bolesti su veliki problem kod optuživanja osobe jer takve osobe često imaju iskrivljenu sliku realnosti koja se ne mora poklapati sa našom i tu dolazi do nesporazuma koji može biti koban kod presude. Osobe s metalnom retardacijom se često mogu provlačiti kroz sustav bez da ih stručna osoba primijeti. Često su te osobe izložene većem riziku da budu osuđene za zločine koje nisu počinile.⁵⁹

Kod argumenata protiv smrtne kazne postoji i financijski razlog jer osuđivanje nekoga na smrt nije jeftin proces. Unatoč javnom mišljenju, nije jeftinije nekoga pogubit nego ga osuditi na doživotni zatvor. Kada uračunamo sve pravne procese, cijena

⁵⁷ Usp. Diane Pitts Robertson, *Tears from Heaven; Voices from Hell: The Pros and Cons of the Death Penalty as Seen Through the Eyes of the Victims of Violent Crime and Death Row Inmates Throughout America*, Writers Club Press, iUNiverse, New York, 2002., str. 5 – 6.

⁵⁸ Usp. Bryan Stevenson, *Just Mercy: A Story of Justice and Redemption*, Spiegel & Grau, New York 2014., str. 7.

⁵⁹ Usp. Diane Pitts Robertson, *Tears from Heaven; Voices from Hell: The Pros and Cons of the Death Penalty as Seen Through the Eyes of the Victims of Violent Crime and Death Row Inmates Throughout America*, Writers Club Press, iUNiverse, New York, 2002., str. 8.

eksponencijalno raste upravo radi velikog broja žalbi koje se dopuštaju osuđenima na smrt i samog procesa izvršenja kazne.⁶⁰

Može se reći da je nekim ubojicama često gora sudbina ukoliko izvršavaju doživotni zatvor bez mogućnosti pomilovanja nego sama smrtna kazna. Doživotni zatvor bez uvjetnog otpusta omogućuje brzu, strogu i izvjesnu kaznu te on pruža pravdu žrtvama ubojstava. Ipak je dugotrajni život u zatvoru gdje se nasilje događa svakodnevno i gdje se sa osuđenima postupa kao sa životinjama, prilično okrutniji od samog čina smrtno kazne. Podrška smrtnoj kazni značajno pada kada postoji doživotan zatvor kao prikladna alternativa.⁶¹ Utjecaj zatvora može promijeniti čovjeka iz temelja, pogotovo nakon desetljeća i desetljeća provedenih među ljudima čija se okrutnost ne može niti opisati.

Iz ovih razloga vidimo nastojanja Katoličke Crkve koja želi probuditi svijest katolicima da bolje razumiju zbog čega se trebaju protiviti smrtnoj kazni. Postoje drugi načini kažnjavanja, kao alternative smrtnoj kazni, za osobe koje su učinile užasan zločin. Vlasti se često pozivaju na štice društva, međutim, Crkva smatra da postoje načini koji više cijene dostojanstvo ljudskoga života.⁶²

Činjenica je da se smrtna kazna sve manje i manje favorizira kako ide vrijeme naprijed. Gleda se kao barbarska metoda kažnjavanja koja pripada prošlosti, a nema mjesta u modernom društvu. Nemamo dokaze da smrtna kazna ikoga odvraća od zločina, a moramo biti svjesni da se lako mogu dogoditi pogreške koje bi nevinog čovjeka osudile na smrtnu kaznu pod pritiskom društva ili nekih drugih sila.

Čak kad se pita i zagovornike smrtno kazne jesu li 100% sigurni da osoba koju su osudili nije nevinna, često znaju odgovoriti u smislu: Kako možemo biti sigurni da pod kojim hodamo ili krov koji imamo je 100% čvrst da neće pasti? Takvim govorom

⁶⁰ Usp. Mark Costanzo, An Overview of the Death Penalty and Capital Trials: History, Current Status, Legal Procedures and Cost, *Journal of Social Issues*, 50 (1994.), 2, str. 9.

⁶¹ Usp. Alex Kozinski, Worse than Death, *The Yale Law Journal Forum*, 125 (2016.), 230, str. 231 – 232.

⁶² Usp. Committee on Domestic Policy of the United States Conference of Catholic Bishops, *A Culture of life and the penalty of death*, United States Conference of Catholic Bishops, Washington, D.C. 2005., str. 4

relativiziraju ljudski život. Ne možemo biti društvo koje će prihvatiti rizik da oduzme nevinom čovjeku pravo na život. Moramo spriječiti rasizam i diskriminaciju i moramo tražiti jednaku pravdu za sve, bez obzira na različitosti. Na kraju, moramo uvidjeti da smrtna kazna nije ništa drugo nego okrutan, barbarski i nepravedan način kažnjavanja i da nitko na ovome svijetu nema pravo oduzeti drugom život.

3. SMRTNA KAZNA I KRŠĆANSTVO

3.1. Smrtna kazna u Svetom Pismu

Tumačiti ljudsku i Božansku stvarnost možemo ako se okrenemo u prošlost i ako pogledamo što nam to govori Biblija. Za Židove „prvih pet knjiga tvore jednu cjelinu, koju Židovi nazivaju zakon.“⁶³ Shvatiti što za Židove znači zakon možemo iščitati upravo iz Petoknjžja, a posebno u Ponovljenom zakonu gdje se govori o „kodeksu civilnih i religijskih zakona.“⁶⁴

Biblija započinje Knjigom Postanka gdje imamo Kaina koji je ubio svoga brata Abela. Kain tako, po predaji postaje prvi ubojica koji nije osuđen od ljudskog zakona već od Boga „Jahve nastavi: »Što si učinio? Slušaj! Krv brata tvoga iz zemlje k meni viče. Stoga budi proklet na zemlji koja je rastvorila usta da proguta s ruke tvoje krv brata tvoga! Obradivat ćeš zemlju, ali ti više neće davati svoga roda. Vječni ćeš skitalica na zemlji biti!« (Post 4, 10-12). Tako nije osuđen na smrtnu kaznu, već na lutanje do kraja svoga života.

Židovski zakon, koji nam donosi Stari zavjet u okvirima Petoknjžja, donosi vrlo jasne moralne zakone, ali i određene kazne zbog kršenja istih, što smo vidjeli u primjeru Kaina i Abela. To nije zakon smrti već zakon koji usmjerava da zapovijedi dane od Boga imaju kazneno – popravne smjernice. „S druge strane, riječ je i o izravnom normiranju kažnjavanja za pojedine prijestupe, odnosno, o eksplicitnim kazneno političkim sadržajima. Takva su starozavjetna pravila stroga. Ona predviđaju smrtnu kaznu ne samo za ubojstvo nego, primjerice, i za nepoštovanje roditelja u formi udaraca i kletvi (Izl 21,15

⁶³ Jeruzalemska Biblija, KS, Zagreb, 2001., str. 5.

⁶⁴ Jeruzalemska Biblija, KS, Zagreb, 2001., str. 6.

i 17; Lev 20,9), kao i za kršenje različitih seksualnih tabua (preljub, općenje s nedopuštenim ljudskim partnerima, životinjama, itd.).⁶⁵

Kroz Stari zavjet se provlače dvije niti: jedna da je Zakon donesen od Boga i druga da je Bog jedini sudac koji postavlja suce te da se život, koji je od Boga darovan, poštuje sve do te mjere da se smrtnom kaznom samo kažnjavaju prijestupi protiv Boga.

Novi zavjet je obilježio Isus koji je u prvom redu Židov koji se drži odredbi zakona, a s druge strane uvodi neke nove odredbe te prokazuje licemjerstvo zakonoznanaca, ali i one koji čine bezakonje. Njegov stav o smrtnoj kazni vidimo u Ivanovu evanđelju kada se uputio na Maslinsku goru i kada su mu farizeji doveli preljubnicu „i kažu mu: »Učitelju! Ova je žena zatečena u samom preljubu. U Zakonu nam je Mojsije naredio takve kamenovati. Što ti na to kažeš?« To govorahu samo da ga iskušaju pa da ga mogu optužiti. Isus se sagne pa stane prstom pisati po tlu. A kako su oni dalje navaljivali, on se uspravi i reče im: »Tko je od vas bez grijeha, neka prvi na nju baci kamen.« I ponovno se sagnuvši, nastavi pisati po zemlji. A kad oni to čuše, stadoše odlaziti jedan za drugim, počevši od starijih. Osta Isus sâm – i žena koja stajaše u sredini. Isus se uspravi i reče joj: »Ženo, gdje su oni? Zar te nitko ne osudi?« Ona reče: »Nitko, Gospodine.« Reče joj Isus: »Ni ja te ne osuđujem. Idi i odsada više nemoj grijешiti.« (Iv 8, 4-11)

I sam Isus biva osuđen na smrt, ali tadašnja vlast se pobrinula da ga se osudi po državnom pravosuđu toga vremena. Kada je bio pred Sinedrijem, osuđen je po vjerskim stvarima, ali pred politički montiranim sudstvom je osuđen za političke stvari kako bi se mogla provesti smrtna kazna jer Židovima nije bilo dopušteno nekoga osuditi na smrt. „Na smrt razapinjanjem Isusa je osudila rimska politička vlast po svojem predstavniku Ponciju Pilatu. U toj osudi, međutim, važnu ulogu imali su i predstavnici židovske religiozne vlasti: Veliki svećenik i svećeničke starješine, članovi Sinedrija i visoki hramski službenici. Tako,

⁶⁵ Krešimir Petković, Kako kažnjavaju velike religije? Prilog čitanju kaznene politike svetih tekstova, *Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu* 19 (2012.) 1, str. 224.

ondašnjoj političkoj vlasti Isusa je predala vrhovna religiozna vlast židovskog naroda, koja je tražila od političke vlasti da se Nazarećanina smakne (jer ona sama nije imala pravo i nije mogla nikoga osuditi na smrt!). Tako je Isus osuđen na najokrutniju i najsramočasniju smrtnu osudu – razapinjanje na križ.⁶⁶

3.2. Smrtna kazna u povijesti Crkve

Jedan od ranih kršćana, crkveni otac i apologeta, je Sveti Justin. Iako nije nigdje naročito govorio o smrtnoj kazni kao kazni, jednom je rekao da neka se kazni osobu ako je potrebno, ali prvo neka se dokaže je li zaista kriv. Zalagao se da kršćani ne sudjeluju u ratu. Situacija u Crkvi prvog stoljeća je bila takva da su kršćani često bili osuđeni zbog svoje vjere na smrtnu kaznu. Atenagora također govori da ako su stvarno krivi za zločine koje su im Rimljani znali prepisivati, kao što su incest i kanibalizam, neka to i dokažu prije nego nekoga kaznu. Sv. Klement Aleksandrijski je jedan od ranih kršćana koji je više metodično pitao o razlozima za smrtnu kaznu. Uspoređivao je smrtnu kaznu s bolesnim dijelom tijela, ako bi se bolesni dio tijela odstranio, onda bi to tijelo ozdravilo. Origen, jedan od velikih kršćanskih mislioca, slijedio je misli Klementa te je vidio dva dobra koja proizlaze iz kazne; smatrao je da će društvo biti oslobođeno od drugih zločina tog počinitelja, te da drugi članovi društva neće raditi zlo zbog kazne. Gledao je na smrtnu kaznu kao pročišćenje te je smatrao da Bog neće čovjeka kazniti dva puta zbog zločina za koji mu je već suđeno na zemlji.⁶⁷

Već u 4. stoljeću, sv. Ambrozije govori kako Bog želi da se grešnika rehabilitira, a ne da ga se ubije. Smatra da se čovjeka ne treba lišiti njegova života, jer dok je čovjek živ ima mogućnost pokajanja.⁶⁸ Sv. Augustin, koji je bio učenik Ambrozijev, je isticao da bi

⁶⁶ Ivan Klarić, Osuda i smrt Isusa iz Nazareta, Krista, *Bogoslovska smotra*, 74 (2004.) 3, str. 862.

⁶⁷ Usp. E. Christian Bruggem, *Capital Punishment and Roman Catholic Moral Tradition*, University of Notre Dame Press, Indiana, 2014., str. 75 – 83.

⁶⁸ Usp. *Isto*, str. 87 – 89.

svjetovna vlast trebala potpomagati crkvi u suzbijanju heretika.⁶⁹ „Augustin savjetuje vlastima uporabu umjerenih sredstava prisile (npr. vregu, šibanje) i isključuje teže načine i smrtnu kaznu.“⁷⁰

Sredinom srednjega vijeka dolazi inkvizicija⁷¹ i inkvizicijski kazneni postupci⁷². Nastaju miješanjem Crkve u svjetovnu vlast koja je koristila utjecaj Crkve kako bi se obračunala s neistomišljenicima. Ti neistomišljenici smatrani su „društvenim zlom jer su se protivili javnom mišljenju i osjećaju, pa narod i svjetovniji vladari počinju i sami progoniti nevjernike.“⁷³

U 12 . stoljeću počinje odobravanje smrtno kazne po tome sveti Toma Akvinski „odobrava smrtnu kaznu po poznatom principu totaliteta prema kojemu je dopušteno žrtvovati dio zbog dobra cjeline. U ovom slučaju dobro društva, opće dobro, je iznad

⁶⁹ Usp. Luka Tomašević, Crkva i smrtna kazna, str. 286.

⁷⁰ Marko Medved, Nasilje u povijesti kršćanstva, *Riječki Teološki časopis*, 32 (2008.) 2, str. 320.

⁷¹ Inkvizicija (lat. inquisitio: /sudbeno/ istraživanje; istražni postupak), crkveno-državni istražni i kazneni sud koji je djelovao u katoličkim zemljama (XIII–XVIII. st.). Razlikuju se rimska inkvizicija, crkveni sud osnovan radi iskorjenjivanja vjerovanja i obreda protivnih vjeri i disciplini Katoličke crkve, i španjolska inkvizicija, uspostavljena za obranu društvenih, kulturnih i religioznih vrijednosti hispanikoga katolicizma. Prve odredbe o organiziranome progonu krivovjere donijeli su pape Lucijan III. (1184) i Inocent III. (početak XIII. st.), a uspostavio ju je formalno 1232. papa Grgur IX. On je propisao pravila postupka i povjerio ih papinim komesarima (inkvizitorima). Papa Inocent IV. dopustio je (1252) primjenu torture u iznimnim slučajevima. Inkvizicija se služila tajnim istražnim postupkom, u kojem osumnjičenomu nije bilo dopušteno suočenje sa svjedocima; zbog toga je dolazilo do teških zloporaba. (...) Španjolska inkvizicija utemeljena je 1478., kada je papa Siksto V. ovlastio kralja Ferdinanda Aragonskoga da imenuje 3 do 4 inkvizitora koji će uspostaviti mir u Španjolskoj; ta je inkvizicija prerasla u oruđe državne vlasti i uhodani sustav represije. Inkvizicija. *Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje*. Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2021. Dostupno na: <http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=27486> (Pristupljeno 24. 8. 2021.).

⁷² Povijesno gledano, postoje dva osnovna modela kaznenoga postupka: akuzatorni i inkvizitorni; kombinacijom elemenata tih dvaju modela nastao je mješoviti postupak. Korijeni inkvizitornoga postupka nalaze se u rimskoj državi u doba carstva. Taj je tip postupka preko kanonskoga prava ušao u praksu svjetovnih sudova XIII. st. (...) Glavna su obilježja inkvizitornoga postupka podjela na dva stupnja postupka: istragu – glavni stadij, i suđenje temeljem spisa predmeta sastavljenog u istrazi. Istragom je započinjalo vođenje postupka po službenoj dužnosti (ex officio), potom su slijedili: sjedinjenje funkcija optužbe, obrane i suđenja; tajnost i pismenost postupka; stroga dokazna pravila profilirana u tzv. zakonskoj dokaznoj teoriji; tortura kao sredstvo pribavljanja iskaza okrivljenika koji je imao pravnu dužnost priznati krivnju; dokazna inicijativa u rukama suda (inkvizitorna maksima). Kazneni postupak. *Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje*. Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2021. Dostupno na: <http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=31045> (Pristupljeno 24. 8. 2021.).

⁷³ Draženko Tomić, *Inkvizicija. Nastanak, razvoj i povijesno značenje*, Tevizija, Zagreb, 2004. str. 55.

pojedinačnoga, te se pojedinac koji je počinio velika zlodjela i tako narušio dobro, može osuditi na smrt i tako ukloniti iz društva da više ne šteti.“⁷⁴

U 13. stoljeću se mijenja stav Crkve o smrtnoj kazni te u pismu pape Inocent III. kojeg piše nadbiskupu Tarragone nalazimo dodani sažetak vjerovanja za Valdeze: „O svjetovnoj vlasti tvrdimo, da bez smrtnog grijeha može izvršiti krvnu presudu, dok se ona vrši zbog nanošenja kazne a ne mržnje, prema presudi, a ne neoprezno ili nepromišljeno.“⁷⁵

Tek u 20. stoljeću se donosi novi stav učiteljstva o smrtnoj kazni gdje Pio XII jasno kaže da svjetovnoj vlasti ne pripada pravo dosuditi smrtnu kaznu već da je počinitelj samim izvršenjem nedjela osudio sebe na smrtnu kaznu, a državna vlast je samo izvršilac kazne.⁷⁶

3.3. Novi stav Crkve o smrtnoj kazni

Tijekom povijesti vidimo da je Crkva stav o smrtnoj kazni razvijala kako se i učiteljstvo Crkve razvijalo. Katekizam Katoličke Crkve je nauk koji je nastao trideset godina nakon Drugog Vatikanskog Koncila. Katekizam Katoličke Crkve iz 1994. u broju 2267. izričito govori „Ako su nekrvna sredstva dovoljna da se ljudski život obrani od napadača te se javni red i osobna sigurnost zaštititi, vlast će se zadovoljiti tim sredstvima jer bolje odgovaraju stvarnim uvjetima općeg dobra i sukladniji su s dostojanstvom ljudske osobe.“⁷⁷ Kad malo bolje razmotrimo, ovo nas više usmjerava da smrtnu kaznu ne gledamo kao zakonodavnu kaznu, nego smrtnu kaznu u smislu samoobrane društva.⁷⁸

U Katekizmu Katoličke Crkve iz 1997. pod brojem 2266. ne piše ništa o smrtnoj kazni, dok pod brojem 2267. se navodi: „Tradicionalni nauk Crkve ne isključuje,

⁷⁴ Luka Tomašević, Crkva i smrtna kazna, str. 287.

⁷⁵ Heinrich Denziger-Peter Hunerman, *Zbirka sažetaka vjerovanja definicija i izjava o vjeri i čudoređu*, UPT, Đakovo, 2002., br. 795.

⁷⁶ Usp. Luka Tomašević, Crkva i smrtna kazna, str. 288.

⁷⁷ Katekizam Katoličke Crkve, HBK, Zagreb, 1994., br. 2267.

⁷⁸ Usp. Charles E. Curran, *Change in Official Catholic Moral Teachings: Readings in Moral Theology No. 13*, Paulist press, New York, 2003., str. 148 – 152.

pretpostavivši puno utvrđivanje identiteta i odgovornosti okrivljenoga, utjecanje smrtnoj kazni kada je ona jedini mogući put da se efikasno obrani život ljudi od nepravednog napadača. Ako su nekrvna sredstva dovoljna za obranu od nepravednog napadača i da zaštite sigurnost osoba, vlast će se ograničiti na ta sredstva jer ona bolje odgovaraju stvarnim uvjetima općeg dobra i prikladnija su dostojanstvu ljudske osobe. Danas, pak, zbog mogućnosti kojima država raspolaže da efikasno suzbija zlodjelo tako da učini neškodljivim onoga koji ga je počinio tako da mu ne onemogući mogućnost iskupljenja, slučajevi apsolutne nužnosti smrtne osude krivca 'su jako rijetki, ako ne naprosto praktički nepostojeći.“⁷⁹

Kao što vidimo ovdje crkveno učiteljstvo stavlja naglasak na dostojanstvo ljudske osobe, a ne govori o protivljenju smrtne kazne kao takve.⁸⁰ Papa Franjo je 2018. godine promijenio paragraf broj 2267. te je rekao da Crkva smrtnu kaznu smatra nedopustivom i da ona vrijeđa ljudsko dostojanstvo te da čovjek ne postaje manje čovjek nakon izvršenja teškog kaznenog čina.⁸¹

3.4. Stav papa o smrtnoj kazni

Papa Ivan Pavao II. u enciklici *Evangelium Vitae* koju je objavio 1995. obrađuje teme koje prijete ljudskom životu, a među njima se nalazi i smrtna kazna. Tijekom svoje Apostolske službe angažirao se na područjima koja se tiču dostojanstva ljudskog života.

On potiče vlasti da traže miroljubivije načine da razriješe sukobe. „Na istom horizontu postavlja se također sve raširenije protivljenje javnog mnijenja smrtnoj kazni makar samo kao sredstvo zakonite obrane društva, s obzirom na mogućnosti s kojima

⁷⁹ Luka Tomašević, Crkva i smrtna kazna, *Crkva u svijetu*, 37 (2002.), 3, str. 290.

⁸⁰ Usp. Emanuel Petrov, Pape s početka trećeg tisućljeća i njihov odnos prema smrtnoj kazni, *Služba Božja* 59 (2019.) 1, str. 77.

⁸¹ Usp. <https://www.vaticannews.va/hr/papa/news/2018-07/papa-franjo-katekizam-katolicke-crkve-smrtna-kazna.html> (Pristupljeno: 01.9.2021)

raspolože moderno društvo da djelotvorno uguši zločin na način da, dok onoga tko je zločin počinio čini neškodljivim, ne oduzima mu sasvim mogućnost da se otkupi.“⁸²

Svjestan je da kultura smrti ima sve veći utjecaj zato potiče vjernike na molitvu da u svjetlu Evanđelja žive svoj život i da ste trude ostvarivati ozračje ljubavi i mira. Ljudski život je odraz Boga koji je taj život darovao, nitko nema pravo drugome uskratiti život. Papa tako govori da je bilo kakva povreda dostojanstva ljudskoga života bilo od strane ostvarivanja pravde nedopustiva.⁸³

„To obzorje svjetla i tame sve nas mora učinit svjesnima da se nalazimo pred golemim i dramatičnim sukobom između zla i dobra, između smrti i života, između 'kulture smrti' i 'kulture života'. Nalazimo se ne samo 'ispred', nego nužno 'usred' toga sukoba; svi smo uključeni i svi smo sudionici s neizbježnom odgovornošću *da se bezuvjetno odlučimo u korist života*.“⁸⁴

Iako mora biti jedna istina i jedna sigurnost po pitanju čovjeka, veliki je problem pronaći istu definiciju shvaćanja čovjekove osobe. Ipak, bez obzira na definiciju svima je jasno da govorimo o osobi, a ne o biljci, životinji, itd. Suvremeni politički sustav sve više gubi glas kada je u pitanju ljudsko dostojanstvo.⁸⁵

Papa Ivan Pavao II. je 1998. izdao Božićnu poruku *Urbi et Orbi* u kojoj govori kako mediji prenose potresne situacije koje se događaju u svijetu i o prevelikoj ljudskoj zlobi

⁸² Ivan Pavao II., *Evangelium Vitae, Enciklika o vrijednosti i nepovredivosti ljudskog života*, dokumenti 103, KS, Zagreb, 1995., br. 27. (dalje EV).

⁸³ Usp. Ema Veseky, Papa Ivan Pavao II. za novu kulturu života, *Obnovljeni život*, 51 (1996.) 3, str. 263-264.

⁸⁴ EV, br. 28.

⁸⁵ Prva činjenica: čovjek je živo biće. Druga činjenica: čovjek pripada vidljivom svijetu i on je tijelo među tijelima zauzima prostor, živi u određenom vremenu moguće ga je mjeriti i vagati (...) iz ove dvije činjenice proizlazi da je čovjek materijalno biće. Treća činjenica: među radnjama koje čovjek obavlja neke su prouzročene izravno tijelo hranjenje, premještanje s jednog mjesta na drugo, gledanje očima, dodirivanje rukama (...) mislimo čovjek proizvodi apstraktne univerzalne i ne materijalne ideje. Pomoću apstraktnih ideja čovjek donosi sudove i razmišlja. (...) Iz ove dvije činjenice proizlazi da je čovjek duhovno biće. Usp. Ramón Lucas Lucas, *Bioetika za svakoga*, Verbum, Split, 2007., str. 12-16.

jednih prema drugima. Nada se da će vlasti raditi na obrani ljudskih života, te da će se ukinuti smrtna kazna i mnoga druga istrebljivanja.⁸⁶

Papa Benedikt XVI. u svom promišljanju tumači kako je bitno iznova odgovoriti na pitanje moralnosti prema gledanju na smrtnu kaznu. Papa Benedikt XVI. u postsinodalnoj pobudnici *Africae Munus* iz 2011. pod brojem 83. izražava stav o smrtnoj kazni. „Unatoč zločinima koje su počinili, zatvorenici su ljudske osobe koje zaslužuju da se prema njima odnosimo s punim dostojanstvom i s poštovanjem. Imajući to na umu Crkva mora (...) usmjeriti pažnju odgovorih u društvu na potrebu da se poduzmu sve mjere kako bi se ukinula smrtna kazna i provela reformacija kaznenog sustava na način da se osigura uvažavanje ljudskog dostojanstva zatvorenika.“⁸⁷

U svojoj enciklici *Deus Caritas est*, naglašava da je ljubav prema bližnjemu utemeljena u ljubavi prema Bogu i kako cijela odgovornost je na nama vjernicima i članovima crkvene zajednice da živimo u ozračju ljubavi.⁸⁸ Odlučno staje uz Izraelovu vjeru uz nauk crkve te osuđuje smrtnu kaznu i u tome svjetlu na Trećem kongresu protiv smrtne kazne daje podršku naglašavajući da smrtna kazna dira u sve sfere ljudskog života.⁸⁹ Neprovedivost života, od njegova začeca do njegove smrti, postaje unutarnji glas kojim nas obvezuje naša podsvijest jer „jedinstvo čovjeka ima svoj organ, a to je savjest.“⁹⁰ Benedikt XVI. u svome obraćanju zajednici Sant’Egidio, koja se bori za ukidanje smrtne kazne, 2011. godine pohvaljuje inicijativu te zahvaljuje za njihova postignuća. Govori o tome kako je usmjerio svoj pogled u nadanje da će u budućnosti doći do promjena na području zakonodavstva i politike te se nada da će zakonodavstvo brinuti i za dostojanstvo

⁸⁶ Usp. *Urbi et orbi message of his holiness pope John Paul II.*, Dostupno na: https://www.vatican.va/content/john-paul-ii/en/messages/urbi/documents/hf_jp-ii_mes_25121998_urbi.html (Pristupljeno: 31.8.2021.)

⁸⁷ Socijalni nauk crkve, *Docat – Što činiti?*, Verbum, Split, 2016., str. 89.

⁸⁸ Usp. https://www.vatican.va/content/benedict-xvi/en/encyclicals/documents/hf_ben-xvi_enc_20051225_deus-caritas-est.html (Pristupljeno: 24.8.2021.)

⁸⁹ Usp. Emanuel Petrov, *Pape s početka trećeg tisućljeća i njihov odnos prema smrtnoj kazni*, str. 92.

⁹⁰ Joseph Ratzinger, *Uvod u Kršćanstvo*, KS, Zagreb, 2007., str. 51

ljudskog života.⁹¹ Nadalje, Benedikt XVI. ističe kako se ne obraća samo političkim strukturama, već i drugim religijama, a jednom prilikom obratio se muslimanima govoreći: „Dragi prijatelji, duboko sam uvjeren da bez ustupanja pred negativnim pritiscima okoline moramo potvrditi vrednote uzajamna poštivanja, solidarnosti i mira. Život svakoga ljudskog bića svet je i za kršćane i za muslimane.“⁹²

Papa Franjo u posinodalnoj apostolskoj pobudnici *Amoris Laetitia* i enciklici *Fratelli tutti* govori kako se čovjeku ne smije nijekati njegovo dostojanstvo te skreće pozornost na greške koje se događaju u sudstvu i na pretjerano odbacivanje ljudi koji pripadaju nekim manjinama bilo vjerskim ili kulturnim.

U *Amoris Laetitia* pod brojem 268. govori o moralnom odgoju djece, potiče roditelje da uče djecu da svojim lošim ponašanjem mogu učiniti štetu drugoj osobi, ali i ako učine štetu, da se znaju pokajati odnosno tražiti oprost za svoje djelo. Također potiče da se djecu odgaja da imaju osjećaj za pravdom i odgovornošću.⁹³ Papa smatra da je i loš odgoj djece uzrok nekih devijantnih ponašanja kada to dijete odraste u čovjeka. Ovdje se radi o odgoju čovjeka u vršenju nutarnjeg zakona „psihološki gledano odgoj savjesti je zapravo odgoj za moralno rasuđivanje.“⁹⁴

U *Fratelli tutti* govori kako je nezamislivo da država nema neki drugih oblik kažnjavanja doli oduzimanja drugom čovjeku život. Poziva vjernike da djeluju za ukidanje smrtne kazne i da pomažu u izmjeni zakonski odredbi koje vrijeđaju i ponižavaju čovjekovo dostojanstvo.⁹⁵ „Odlučno odbacivanje smrtne kazne pokazuje u kojoj je mjeri moguće prepoznati neotuđivo dostojanstvo svakog čovjeka i prihvatiti da on ima svoje mjesto u ovom svijetu. Jer ako ga ne uskraćujem najgorem od svih zločinaca, neću ga

⁹¹ Usp. Radio Vatican, *Pope Benedict XVI: support for efforts to eliminate death penalty* <https://archive.santegidio.org/pageID/64/langID/ro/itemID/8704/html> (Pristupljeno:31.8.2021)

⁹² Benedikt XVI., *Božja revolucija*, Verbum, Split, 2005., str. 98.

⁹³ Usp. Papa Franjo, *Amoris Laetitia. Radost ljubavi*, dokumenti 171, KS, Zagreb, 2016., br. 268.

⁹⁴ Mihály Szentmártoni, *Osjetljivo za čovjeka, Pastoralna psihologija*, Glas Koncila, Zagreb, 2009., str.143.

⁹⁵ Usp. Papa Franjo, *Fratelli Tutti. Enciklika o bratstvu i socijalnom prijateljstvu*, dokumenti 187, KS, Zagreb, 2021., br. 268. (dalje FT).

uskratiti nikome. Svima ću pružiti priliku da dijele ovaj planet sa mnom, unatoč svemu što nas može razdvojiti.“⁹⁶

Također, napominje da je smrtna kazna lažan odgovor na rješavanje bilo kakvih problema, te da su rat i smrtna kazna kao bolest koja nagriza zdravo tkivo odnosno služe za uništenje društva.⁹⁷

Pismo koje je papa Franjo uputio 2015. godine predsjedniku međunarodne komisije protiv smrtne kazne, ističe kako se zahvaljuje svim ljudima koji neumorno rade na ukidanju smrtne kazne. Navodi da je već prije govorio o ukidanju smrtne kazne 2014. pred Latinoameričkim udruženjem za kazneno pravo i kriminologiju. Napominje da je ljudski život dar od Boga i da nitko nema pravo mu ga oduzeti. Spominje greške sudskog procesa o nevinim ljudima koji su osuđeni na smrtnu kaznu te ističe kako primjenjujući smrtnu kaznu čovjek gubi pravo na pokajanje i iskupljenje za zločin koji je počinio. Također govori o fenomenu smrtne kazne i nečovječnim postupanjima prema zatvorenicima. Navodi kako smatra kaznu doživotnog zatvora također smrtnom kaznom.⁹⁸

Papa Franjo, u svom govoru iz 2018. godine međunarodnoj komisiji protiv smrtne kazne, govori kako je u prošlosti društvo bilo nezrelo i da nisu vidjeli upotrebu smrtne kazne kao nešto čega se ne treba pridržavati. Smrtnu kaznu su uvijek gledali u smislu zadovoljene pravde. Smrtna kazna se koristila i u Papinskim državama i Papa Franjo to ne niječe nego govori da preuzimaju odgovornost djela iz prošlosti i da su ta sredstva bila više dio legalističkog režima nego mentaliteta kršćana. Ističe kako bi još više bili krivi kada bi odmaknuli pogled ispred novih zahtjeva vremena te zbog toga potiče na borbu za prava

⁹⁶ FT, br. 269.

⁹⁷ Usp. FT, br. 255.

⁹⁸ Usp. Papa Francesco, *Lettera del santo padre francesco al presidente della commissione internazionale contro la pena di morte*, Dostupno na: https://www.vatican.va/content/francesco/it/letters/2015/documents/papa-francesco_20150320_lettera-pena-morte.html (Pristupljeno: 31.8.2021.)

svakog čovjeka. Smatra da svaki čovjek ima pravo na iskupljenje te poziva sve države koje još uvijek provode smrtnu kaznu da ju ukinu.⁹⁹

⁹⁹ Usp. *Discorso del santo padre francesco alla delegazione della commissione internazionale contro la pena di morte*, Dostupno na: https://www.vatican.va/content/francesco/it/speeches/2018/december/documents/papa-francesco_20181217_commissione-contropena-dimorte.html (Pristupljeno: 31.8.2021.).

ZAKLJUČAK

Smrtna kazna proteže se daleko u povijest čovječanstva, gotovo u njegovo praskozorje. U povijesnom osvrtu smo vidjeli da su mnoge zajednice upotrebljavale i izvršavale smrtnu kaznu za razne, teške i manje teže zločine. Mnogi i danas smatraju da smrtna kazna treba postojati u kaznenom sustavu poradi zastrašivanja budućih potencijalnih zločinaca. Crkva se s tim stavom ne slaže niti je smrtnu kaznu ikada u povijesti izvršavala. Crkva potiče nas vjernike na rad poradi poboljšanja i rehabilitacije društva. Pojedinač sam ne može promijeniti društvo, potrebno je zajedničko udruženje da bi se dogodila promjena. Jasan je stav papa i njihovo zauzimanje za ukidanje smrtne kazne. Oni traže od vlasti da se više posvete dostojanstvu ljudskoga života i boljim uvjetima u zatvoru. Smrtna kazna bez obzira na zagovornike te iste sankcije nije pravedna, razlog tomu je što mnogo nevinih ljudi biva osuđeno zbog loše obavljenog odvjetničkog posla i neimanja novaca za bolju obranu.

Fenomen smrtne kazne je nešto o čemu se danas jako malo priča i zna; toliko je psihički razarajuća da zatvorenici žele što prije da ta muka prestane te dižu ruku sami na sebe. Gdje je u svemu tome zapravo pravda? Kako bi se osjećali kada bi netko iz naše obitelji bio osuđen na smrtnu kaznu? Što bi onda postali, zagovornici ili protivnici smrtnoj kazni?

Danas sve više država diljem svijeta napušta takvu vrstu kažnjavanja te uviđaju da to ne mijenja činjenicu za zločine koji su se dogodili i koji se događaju. Osim toga, svaki čovjek mora imati svoje pravo na pokajanje. Po podacima Amnesty International vidimo da neke države i danas broje ogromna pogubljenja. Smrtna kazna jest veliki problem, ali to je samo kap u moru problema s kojima se suočava ovaj svijet; tu su još siromaštvo, nasilje u obitelji, pobačaji, eutanazije i brojni drugi problemi koje treba rješavati. Treba ih rješavati, jer krše temeljna ljudska prava i narušavaju dostojanstvo ljudske osobe.

Stoga, odgovor na pitanje da li je smrtna kazna pravedan oblik kažnjavanja je jasan i odlučan „ne“; ne dolikuje. Vrijeme je da se odbace nečovječne metode te da poboljšamo uvjete i pomažemo onima koji imaju problema s devijantnim ponašanjem. Zato je važan poziv pape Franje da djecu učimo od malena što je pravo, a što krivo jer djeca su nositelji naše nade u bolje sutra.

LITERATURA

I. Izvori

COMMITTEE ON DOMESTIC POLICY OF THE UNITED STATES CONFERENCE OF CATHOLIC BISHOPS, *A Culture of life and the penalty of death*, United States Conference of Catholic Bishops, Washington, D.C. 2005.

DENZIGER, Heinrich; HUNERMAN, Peter, *Zbirka sažetaka vjerovanja definicija i izjava o vjeri i čudoređu*, UPT, Đakovo, 2002.

Discorso del santo padre francesco alla delegazione della commissione internazionale contro la pena di morte. Dostupno na:

https://www.vatican.va/content/francesco/it/speeches/2018/december/documents/papa-francesco_20181217_commissione-contropena-dimorte.html

IVAN PAVAO II., *Evangelium Vitae, Enciklika o vrijednosti i nepovredivosti ljudskog života*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 1995.

Jeruzalemska Biblija, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 2001.

Katekizam Katoličke Crkve, HBK, Zagreb, 1994.

PAPA FRANCESCO, *Lettera del santo padre francesco al presidente della commissione internazionale contro la pena di morte*. Dostupno na:

https://www.vatican.va/content/francesco/it/letters/2015/documents/papa-francesco_20150320_lettera-pena-morte.html

PAPA FRANJO, *Fratelli Tutti. Enciklika o bratstvu i socijalnom prijateljstvu*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 2021.

PAPA FRANJO, *Amoris Laetitia – radost ljubavi, Posinodalna apostolska pobudnica biskupima, prezbiterima i đakonima, posvećenim osobama, kršćanskim supružima i svim vjernicima laicima o ljubavi u obitelji*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 2016.

SOCIJALNI NAUK CRKVE, *Docat – Što činiti?*, Verbum, Split, 2016.

II. Knjige i članci

BENEDIKT XVII., *Božja revolucija*, Verbum, Split, 2005.

BRUGGERM, E. Christian, *Capital Punishment and Roman Catholic Moral Tradition*, University of Notre Dame Press, Indiana, 2014.

BULLARD, Tymya, History and Experience of the Death Penalty: Is It a Violation of Human Rights?, *Albany state University Criminal Justice Journal*, 2 (2020.) 1, str. 24 – 29.

COSTANZO, Mark, An Overview of the Death Penalty and Capital Trials: History, Current Status, Legal Procedures and Cost, *Journal of Social Issues*, 50 (1994.) 2, str. 1 – 18.

CURRAN, E. Charles, *Change in Official Catholic Moral Teachings: Readings in Moral Theology No. 13*, Paulist press, New York, 2003.

FALCO, L. Diana – FREIBURGER, L. Tina, Public opinion and the death penalty: A qualitative Approach, *The Qualitative Report*, 16 (2011.) 3, str. 830 – 847.

GOTTFRIED, Ted, *The Death Penalty: Justice Or Legalized Murder?*, Twenty-First Century Books, Connecticut, 2002.

HUDSON, Patrick, Does the Death Row Phenomenon Violate a Prisoner's Human Right under International Law?, *EJIL* 11, (2000.) 4, str. 833–856.

KLARIĆ, Ivan, Osuda i smrt Isusa iz Nazareta, Krista, *Bogoslovska smotra*, 74 (2004.) 3, str. 859-888.

KOZINSKI, Alex, Worse than Death, *The Yale Law Journal Forum*, 125 (2016.) 230, str. 230 – 237.

LATZER, Barry, *Death Penalty Cases: Leading U.S. Supreme Court Cases on Capital Punishment*, Butterworth-Heinemann, New York, 2010.

LUCAS, Lucas Ramón, *Bioetika za svakoga*, Verbum, Split, 2007.

MARUŠIĆ, Bartul, Teorijski prijepori oko opravdavanosti smrtne kazne, *Pravnik*, 50 (2016.) 100, str. 75 – 94.

MEDVED, Marko, Nasilje u povijesti kršćanstva, *Riječki Teološki časopisi*, 32 (2008.) 2, str. 313 – 326.

MOORE JR., Barrington, Cruel and Unusual Punishment in the Roman Empire and Dynastic China, *International Journal of Politics, Culture, and Society*, Springer, 14 (2001.) 4, str. 729 – 772.

NATIONAL RESEARCH COUNCIL, *Deterrence and the Death Penalty*, Washington, DC: The National Academies Press, 2012.

NOVOSELEC, Petar – BOJANIĆ, Igor, *Opći dio kaznenog prava*, Pravni fakultet Sveučilište u Zagrebu, 2013.

PETKOVIĆ, Krešimir, Kako kažnjavaju velike religije? Prilog čitanju kaznene politike svetih tekstova, *Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu* 19 (2012.) 1, str. 209 – 253.

PETROV, Emanuel, Pape s početka trećeg tisućljeća i njihov odnos prema smrtnoj kazni, *Služba Božja* 59, (2019) 1, str. 73 – 96.

RATZINGER, Joseph, *Uvod u Kršćanstvo*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 2007.

REBIĆ, Aldabert, *Biblijske starine*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 1983.

ROBERTSON PITTS, Diane, *Tears from Heaven; Voices from Hell: The Pros and Cons of the Death Penalty as Seen Through the Eyes of the Victims of Violent Crime and Death Row Inmates Throughout America*, Writers Club Press, iUNiverse, New York, 2002.

ROUSSEAU, Xavier, Crime, Justice and Society in Medieval and Early Modern Times: Thirty Years of Crime and Criminal Justice History, *Librairie Droz* 1 (1997.) 1, str. 87 – 188.

SHAH, Rafijunddin, Norms on Capital Punishment, *Asian Journal of Humanities and Social Sciences*, 2 (2014.) 4, str. 116 – 124.

STEVENSON, Bryan, *Just Mercy: A Story of Justice and Redemption*, Spiegel & Grau, New York, 2014.

SZENTMÁRTONI, Mihály, *Osjetljivo za čovjeka*, *Pastoralna psihologija*, Glas Koncila, Zagreb, 2009.

ŠIMONOVIĆ, Ivan, Zašto je važna borba protiv smrtne kazne?, *Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu* 70 (2020.) 2 – 3, str. 213 – 250.

TOMAŠEVIĆ, Luka, Crkva i smrtna kazna, *Crkva u svijetu* 37 (2002.) 3, str. 280 – 295.

TOMIĆ, Draženko, *Inkvizicija. Nastanak, razvoj i povijesno značenje*, Teovizija, Zagreb, 2004.

UNITED NATION OFFICE OF THE HIGH COMMISSIONER OF HUMAN RIGHTS, *Moving Away from the Death Penalty: Arguments, Trends and Perspectives*, New York, 2014.

VESEKY, Ema, Papa Ivan Pavao II. za novu kulturu života, *Obnovljeni život*, 51 (1996.) 3, str. 261 – 284.

III. Internet

ANDREWS, Evan, 8 Things You May Not Know About the Guillotine. Dostupno na:

<https://www.history.com/news/8-things-you-may-not-know-about-the-guillotine>

ARKELL – INGLIS, Esther, The Rare Psychological Disorder That Only Affects Death

Row Inmates. Dostupno na: <https://gizmodo.com/the-rare-psychological-disorder-that-only-affects-death-1650893993>

ENCYCLOPEDIA BRITANNICA. Dostupno na: <https://www.britannica.com/>

HRVATSKA ENCIKLOPEDIJA, MREŽNO IZDANJE. Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2021. Dostupno na: <https://enciklopedija.hr/>

KAZNENI ZAKON, Dostupno na: <https://www.zakon.hr/z/98/Kazneni-zakon>

RADIO VATICAN, Pope Benedict XVI: support for efforts to eliminate death penalty.

Dostupno na: <https://archive.santegidio.org/pageID/64/langID/ro/itemID/8704/.html>

LINDSEY, Samira, Death Row Syndrome: A Novel Argument to Defend the Mentally Ill Facing Execution, Monash Law Students' Society. Dostupno na:

<https://www.monashlss.com/post/death-row-syndrome-a-novel-argument-to-defend-the-mentally-ill-facing-execution>

HEAD, Tom, 5 Arugments in Favor of the Death Penalty, ThoughtCo. Dostupno na:

<https://www.thoughtco.com/arguments-for-the-death-penalty-721136>

Trueman, C N, Medieval Law And Order, The History Learning. Dostupno na:

<https://www.historylearningsite.co.uk/medieval-england/medieval-law-and-order/>

Urbi et orbi message of his holiness pope John Paul II.. Dostupno na:

https://www.vatican.va/content/john-paul-ii/en/messages/urbi/documents/hf_jp-ii_mes_25121998_urbi.html

USTAV REPUBLIKE HRVATSKE, pročišćen tekst, Narodne novine" broj 56/90., 135/97., 113/00., 28/01., 76/10. i 5/14. Dostupno na:

https://www.usud.hr/sites/default/files/dokumenti/Redakcijski_prociscen_tekst_Ustava_Republike_Hrvatske_Ustavni_sud_Republike_Hrvatske_15_sijecnja_2014.pdf

WORLD HISTORY ENCYCLOPEDIA. Dostupno na: <https://www.worldhistory.org/>

<https://www.aclu.org/files/assets/deathbefore dying-report.pdf>

https://mariamilani.com/colosseum/colosseum_capital_punishment.htm

<https://deathpenaltyinfo.org/executions/methods-of-execution/description-of-each-method>

<https://www.amnesty.org/en/documents/act50/6665/2017/en/>

<https://www.amnesty.org/en/latest/news/2017/04/death-penalty-2016-facts-and-figures/>

<https://www.amnesty.org/en/documents/act50/7175/2017/en/>

<https://www.amnesty.org/en/documents/act50/7955/2018/en/>

<https://www.amnesty.org/en/latest/news/2019/04/death-penalty-facts-and-figures-2018/>

<https://www.amnesty.org/en/latest/news/2020/04/death-penalty-in-2019-facts-and-figures/>

<https://www.amnesty.org/en/latest/news/2021/04/death-penalty-in-2020-facts-and-figures-2/>

<https://deathpenaltyinfo.org/facts-and-research/dpic-reports/dpic-year-end-reports/the-death-penalty-in-2020-year-end-report>

<http://www.institut-genocid.unsa.ba/pdf/ZENEVSKA%20KONVENCIJA%20III.pdf>

<https://www.vaticannews.va/hr/papa/news/2018-07/papa-franjo-katekizam-katolicke-crkve-smrtna-kazna.html>

https://www.vatican.va/content/benedict-xvi/en/encyclicals/documents/hf_ben-xvi_enc_20051225_deus-caritas-est.html

<https://www.history.co.uk/shows/britains-bloodiest-dynasty/execution-in-the-middle-ages>

SVEUČILIŠTE U SPLITU

KATOLIČKI BOGOSLOVNI FAKULTET

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

kojom ja Mirna Jurjević Škopinić kao pristupnik za stjecanje zvanja *sveučilišnoga/sveučilišne prvostupnika/prvostupnice katehetike*, izjavljujem da je ovaj završni rad rezultat isključivo moga vlastitog rada, da se temelji na mojim istraživanjima i oslanja na objavljenu literaturu kao što to pokazuju korištene bilješke i bibliografija. Izjavljujem da niti jedan dio završnoga rada nije napisan na nedopušten način, odnosno da nije prepisan iz necitiranoga rada, pa tako ne krši ničija autorska prava. Također izjavljujem da nijedan dio ovoga završnoga rada nije iskorišten za koji drugi rad pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili radnoj ustanovi.

Split, 6. rujna. 2021.

Potpis

Death penalty

Summary

The fundamental right of every human being is the right to life. This right has been denied to many people throughout history, especially in cases of serious crimes punishable by death. Today in many communities, there are disagreements about the justification of the death penalty. Many believe that a murderer should receive a punishment equivalent to his crime, while others believe that the state must find new and more humane ways of punishing. The Church's teaching on the death penalty has changed throughout history, but it is now clear that the Church considers the death penalty inadmissible for any reason, and encourages believers to become more actively involved in changing legislation and engaging in its abolition.

The issue of the death penalty is a topical and very complex issue. We will therefore divide the paper into three parts. In the first part, we will deal with the history of the death penalty, the ways in which it was carried out and the presence of the death penalty in some countries around the world today. In the second part, we will try to present the views of proponents and opponents of the death penalty. In the last third chapter, we will present the Church's position on the death penalty throughout history and the position of three popes on this matter: John Paul II, Benedict XVI and pope Francis.

Keywords - death penalty, crime, state, abolitionism, dignity of human life, Church